

BAHÇEŞEHİR
ÜNİVERSİTESİ

PROF. DR.
FERİDUN YENİSEY'E
ARMAĞAN

Beta

Cilt II

Prof. Dr.
FERİDUN YENİSEY'e
Armağan

Cilt II

Beta

Yayın No : 3154
Armağan Dizisi : 19

Ekim 2014 - İSTANBUL

ISBN 978 - 605 - 333 - 181 - 0 (Takım No)

ISBN 978 - 605 - 333 - 183 - 4 (Cilt II)

Copyright© Bu kitabın bu basısının Türkiye'deki yayın hakları BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş.'ye aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Baskı-Cilt : Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. Km. Başkent Organize Sanayi Bölgesi
22. Cadde No: 6, Malıköy - Sincan / Ankara
Tel: 0312 640 16 23 (Sertifika No. 26886)

Kapak Tasarım : Gülgonca Çarpık

Beta BASIM YAYIM DAĞITIM A.Ş. (Sertifika No. 16136)

Narlıbahçe Sokak No. 11

Cağaloğlu - İSTANBUL

Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77

Fax: (0-212) 513 87 05 - 511 36 50

www.betayayincilik.com

PROF.DR. FERİDUN YENİSEY'E ARMAĞAN HAKEM HEYETİ

- Prof. Dr. Köksal Bayraktar, Yeditepe Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Adnan Deynekli, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Nuray Ekşi, Yeditepe Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Gülsen Güneş, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Serap Keskin Kızıroğlu, Okan Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Ayşe Nuhoglu, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Emre Öktem, Galatasaray Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Hatice Özdemir Kocasakal, Galatasaray Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. A. Can Tuncay, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Samim Ünan, Galatasaray Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Hakan Üzeltürk, Galatasaray Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Özlem Yenerer Çakmut, Özyeğin Üniversitesi (İstanbul)
Prof. Dr. Hamide Zafer, Marmara Üniversitesi (İstanbul)
Doç. Dr. Sıtkı Anlam Altay, Galatasaray Üniversitesi (İstanbul)
Doç. Dr. H. Murat Develioğlu, Galatasaray Üniversitesi (İstanbul)
Doç. Dr. Mehmet Erdem, Galatasaray Üniversitesi (İstanbul)
Doç. Dr. Kadir Emre Gökyayla, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Yrd. Doç. Dr. Olgun Akbulut, Kadir Has Üniversitesi (İstanbul)
Yrd. Doç. Dr. Güçlü Akyürek, MEF Üniversitesi (İstanbul)
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Sinan Altunç, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Yrd. Doç. Dr. Asiye Selcen Ataç, Maltepe Üniversitesi (İstanbul)
Yrd. Doç. Dr. Zafer Kahraman, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Yrd. Doç. Dr. Aslı Makaracı, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Yrd. Doç. Dr. Ceren Zeynep Pirim, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Şahin, Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)

YAYIN KURULU

- Prof. Dr. Ayşe Nuhoglu
Yrd. Doç. Dr. M. Sinan Altunç
Yrd. Doç. Dr. Ceren Zeynep Pirim

CEZA HUKUKU KURALLARININ BORÇLAR KANUNUNDA DÜZENLENEN HAKSIZ FİİL HÜKÜMLERİ İLE İLİŞKİSİ*

Yrd.Doç.Dr. Öz SEÇER**

GİRİŞ

Modern hukuk, özel hukukun ceza hukukundan bağımsız olmasını öngörmektedir. Ceza hukukunun bir yaptırım olarak amacı, geniş bir çerçevede toplumun korunması iken, özel hukuk kişiler arasındaki özel hukuk ilişkilerinde uğranılan zararın tazmin edilmesi amacını gütmektedir. Ceza hukukunun yaptırımları ister ceza ister tedbir olarak adlandırılınsın veya bu yaptırımlar suçlunun topluma kazandırılması veya toplumun korunması amacını gütsünler, özel hukuk münhasıran zarar görenin zararının giderilmesi ile ilgilenmektedir¹.

Ceza hukuku ve özel hukukun birbirinden farklı amaçları olmasına rağmen, aynı zamanda suç ve haksız fiil teşkil eden, diğer bir deyişle her iki hukuk alanına giren bazı fiiller, birtakım problemlerin de ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Hukuk hâkiminin tazminatta hükmederken ceza hukukunun sorumluluğa ilişkin ilkeleri veya

* Hakem incelemesinden geçmiştir.

** Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı.

1 *Pierre Engel*, *Traité des obligations en droit suisse dispositions générales du CO*, Bern 1997, s. 572; *Haluk Tandoğan*, *Türk Mesuliyet Hukuku*, İstanbul 2010, s. 347; *Kemal Tahir Gürsoy*, "Haksız Eylem (Fiil)den Doğan Talep Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Talep Haklarıyla Yarışması (Dava Hakkının Telahuku)", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1974, C. 31, S.1-4, s. 154; *Feyzi Necmeddin Feyzioğlu*, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 2. Bası*, İstanbul 1976, s. 443; *İsmail Doğanay*, "Hukuk Hâkimi Ceza Mahkemesinin Hangi Nevi Kararı ile Bağlıdır?", *Yargıtay Dergisi*, C. 1, Nisan 1975, S. 2, s. 22; *Feridun Müderrisoğlu*, "Ceza Mahkemesi Kesin Hükümü ile Tesbit Edilen Kusur Derecesi Hukuk Hâkimini Bağlar mı?", *Adalet Dergisi*, Y.64 Şubat Mart 1973, S. 2-3, s. 109.

ceza mahkemesi kararları karşısında ne derece bağlı olduğu, ceza mahkemesinde beraat eden şahsın hukuk mahkemesince tazminata mahkûm edilip edilemeyeceği, hem suç hem de haksız fiil teşkil eden bir fiilden dolayı hukuk zamanaşımı sona erdiği halde, ceza zamanaşımı sona ermeden tazminat davası açma imkânının var olup olmadığı, vb. problemler, ceza hukuku ile özel hukukun bir dalı olan borçlar hukuku arasındaki ilişkinin daha açık olarak ortaya konulmasını gerektirmektedir². Bu sayede hukuk istikrarı ve hakkaniyetin sağlanması mümkün olabilecektir³.

Ceza Hukuku ile Borçlar Hukuku arasındaki ilişkiyle alakalı Türk Borçlar Kanunu'nda iki önemli hüküm yer almaktadır.

Bunlardan birincisi olan TBK m. 74/f. 1'e göre, "Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir". Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, "Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz" düzenlemesi yer almaktadır. TBK m. 74'te, ceza mahkemesi kararlarının hukuk mahkemesine etkisi, haksız fiilin tüm unsurları bakımından hükme bağlanmamıştır. Maddede yalnızca haksız fiilin unsurlarından kusur ve zarar açısından bir düzenleme mevcuttur. Haksız fiilin diğer unsurlarına ilişkin ise maddede herhangi bir düzenleme yer almamaktadır⁴. Maddede düzenlemeyen unsurlar açısından ceza mahkemesinin hukuk mahkemesinin kararını ne şekilde etkileyeceği, çözüme kavuşturulması gerekli bir sorun niteliği arz etmektedir.

-
- 2 Ahmet Kılıçoğlu, "Haksız Fiillerden Sorumlulukta Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIX, Ankara 1973, s. 186; *Fikret Eren*, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012, s. 827; *Karl Otfinger/Emil W. Stark*, Schweizerisches Haftpflichtrecht- Band I: Allgemeiner Teil, 1995, N. 132.
- 3 O. Gökhan Antalya, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, İstanbul 2012, s. 763.
- 4 *Buse Dişel*, "Ceza Mahkemesinin Mahkumiyet Kararının Hukuk Mahkemesi Kararına Etkisi ve Bekletici Sorun Yapılması", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C: 11, Özel S.: 2009, s. 183-224 (Basım Yılı: 2010).

İkinci hüküm ise TBK m. 72/c. 2'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre, "Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır". Kanun koyucunun, bu hükmü koyarak niçin ceza zamanaşımını haksız fiillere uygulamak istediği, bundaki amacının ne olduğunun açıklıkla ortaya konması gerekmektedir.

Çalışmamızın konusunu, bu iki hüküm çerçevesinde ceza hukuku ile borçlar hukukunun birbirine etkisinin incelenmesi oluşturmaktadır. Ceza Hukukunun Medeni Hukukun diğer alanlarıyla olan ilişkisi, ayrı bir öneme sahip olmakla birlikte çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

I. HUKUK HÂKİMİNİN DURUMU

A. Bağımsızlık İlkesi

Hukuk hâkiminin durumundan kasıt, genellikle hukuk hâkiminin aynı zamanda suç ve haksız fiil teşkil eden fiiller dolayısıyla tazminata hükmederken, ceza hukuku ilkeleri ve ceza hâkiminin aynı fiil hakkındaki kararları karşısındaki durumudur⁵.

Hukuk hâkiminin ceza hukuku ilkeleri ve ceza mahkemesi kararları karşısındaki durumunu TBK m. 74 hükmü belirlemektedir. Bu madde, ceza hukuku kuralları ve ceza mahkemesinin kararları karşısında hukuk hâkimine geniş bir serbesti tanımakta ve bağımsızlık prensibi denilen önemli bir ilkeyi içermektedir⁶.

Bu ilkeye göre, hukuk hâkimi, kural olarak, Türk Ceza Kanunundaki hükümlerle ve ceza hâkiminin kararıyla bağlı olmamalıdır. Çünkü Türk Ceza Kanunu ile Türk Borçlar Kanununun amaçları, haksız fiil ile suçun nitelikleri ve unsurları birbirlerinden farklıdır⁷.

⁵ *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 191.

⁶ *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 191.

⁷ *Tandoğan*, s. 349; *Eren*, s. 828; *Henri Deschenaux/Pierre Tercier*, La responsabilité civile, Deuxieme édition, Berne 1982, s. 211; *Andreas von Tuhr*, Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı C. 1-2 (Çev. Cevat Edege) Ankara 1983; s. 385; bu ilkenin kuruluş sebepleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 191-193.

B. İlkenin Uygulama Alanı

1. Ceza Hukuku Kuralları Bakımından Bağımsızlık

a. Kusurun belirlenmesi bakımından

Hukuk hâkimi, yalnız failin kusurlu olup olmadığını ve ayırt etme gücünü haiz olup olmadığını tayin ederken, ceza hukukunun bu durumlarla ilgili prensipleriyle bağlı değildir⁸.

Hukuk hâkiminin ceza hukukunun ilkeleriyle bağlı olmamasının birtakım sebepleri bulunmaktadır. İlk olarak ceza hukukunda bazı suçların meydana gelmesi için kastın varlığı şart olduğu halde, özel hukukta hafif ihmâl durumunda dahi tazminat yükümlülüğü doğabilmektedir⁹. Diğer taraftan özel hukukta kusursuz sorumluluk hallerinde tazminat yükümlülüğü söz konusuysen, ceza hukuku alanında kusursuz sorumluluk hali yoktur¹⁰. Son bir sebep de, ceza hukukunda illiyet bağı bakımından şart teorisinin, borçlar hukuku alanında ise uygun illiyet bağının kabul edilmesidir¹¹.

b. Ayırt etme gücünü belirleme bakımından

Ceza hukukunun ayırt etme gücü anlayışı ile özel hukukta ayırt etme gücü anlayışının farklı oluşu bu alanda da hukuk hâkiminin ceza hukuku kuralları karşısında bağımsız olması sonucunu doğurmaktadır¹². Ceza hukuku alanında ayırt etme gücü ve cezai ehliyet

8 *Ahmet Kılıçoğlu*, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış), 17. Bası, Ankara 2013, s. 466; *Ferhat Erçin*, Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesine Etkisi (BK m. 53. Madde), İstanbul 2000, s. 46; *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 193; *Feyzioğlu*, s. 445; *Müdderisoğlu*, s.113; hukuk hâkiminin kusurun belirlenmesi bakımından Ceza mahkemesinin kararıyla bağlı olmadığı yönündeki Yargıtay kararı için bkz: Y 11 HD., 25.9.2013 T., E. 2013/13947, K.2013/13334 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası).

9 *Tandoğan*, s. 350.

10 *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 194.

11 *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 195.

12 *Halis Yaşar*, "Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Hâkimini Etkileyip Etkilememesi Meselesinin Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlaline Varan Boyutu (Bir Yargıtay Kararının Düşündürdükleri)", TBB Dergisi 2013 (109), s. 454; *Christoph Müller*, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht-Obligationenrecht Allgemeine Bestimmungen- Art. 1-183 OR, 2012, Art. 53 N. 4.

için kabul edilmiş olan yaş sınırları¹³, özel hukuk alanında hukuki sorumluluk için söz konusu değildir¹⁴. Ayırt etme gücüne sahip olmak şartıyla yaşı ne olursa olsun her haksız fiilin faili tazminata mahkûm edilebilir. Bundan başka, ceza hukuku alanında yaşı ne olursa olsun ayırt etme gücü olmayan kişilerin cezai sorumluluğu yoluna gidilemezken, özel hukuk alanında TBK m. 65 gereğince ayırt etme gücüne sahip olmayanlar dahi, hakkaniyet gerektiriyorsa işledikleri haksız fiillerden dolayı doğan zararları tazmin etmek zorundadırlar¹⁵.

2. Ceza mahkemesinin kararları bakımından bağımsızlık

a. Beraat kararları bakımından

TBK m. 74'de ceza mahkemesinin beraat kararlarının hukuk hâkimini bağlamayacağı hususunda kesin bir ifade kullanılmış ise de, doktrinde, daha farklı bir yoruma gidildiği görülmektedir. Bu yoruma göre¹⁶, TBK m. 74'e göre hukuk hâkimini bağlamayacak olan beraat

-
- 13 TCK m. 31/f. 1'e göre, Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, "fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur". Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise, "Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmi dört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
- 14 S.S. *Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop*, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 711; *Muhsin Tuğsavul*, "Borçlar K. 53'üncü Maddesi Üzerinde Bir İnceleme", *Adalet Dergisi*, Yıl 37 Eylül 1946, S. 9, s. 950; *Doğanay*, s. 23; *Erçin*, s. 47.
- 15 *Kılıçoğlu*, *Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*, s. 195; *Kılıçoğlu*, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 468.
- 16 *M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz*, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 2*, 10. Bası, İstanbul 2013, s. 81; *Muammer Yazar*, "Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk Arasındaki İlişki", *Yargıtay Dergisi*, Temmuz 1986, C. XII, S. 3, s. 254; *Kenan Tunçomağ*, *Türk Borçlar Hukuku*, Cilt I, Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul 1976, s. 520; *Recep Akcan*, *Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1988, s. 165; *İsmet A. Arslan*, *Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi*, *Yargıtay Dergisi*, *Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi*, *Yargıtay*

kararları, suçun işlenmediğini kanıtlamaya yeterli delil bulunmaması nedeniyle verilmiş olan beraat kararlarıdır.

Hukuk hâkiminin ceza mahkemesinin beraat kararı ile bağlı olmaması, ceza mahkemesinde beraat eden kişinin hukuk mahkemesinde mutlaka tazminata mahkûm edilmesi şeklinde anlaşılmalıdır¹⁷. Hukuk hâkimi ortadaki beraat kararı ile bağlı olmaksızın ayrıca haksız fiilin unsurlarının mevcut olup olmadığını ve tazminata mahkûmiyet için gerekli olan koşulların doğup doğmadığını araştıracaktır¹⁸. Tazminata mahkûmiyet için gerekli koşullar doğmamışsa aynı kişi aleyhine hukuk mahkemesinde açılan davanın reddedilmesi doğaldır¹⁹.

Delil yetersizliğine dayanan beraat kararlarının hukuk hâkimi için bağlayıcı olmamasının doğal bir sonucu olarak, ceza mahkemesince tespit edilmiş delillerin dahi hukuk hâkimini bağlamaması gerekmektedir²⁰. Fakat hukuk hâkiminin ceza dosyası içindeki belgeler, bilirkişi raporları ve tanık beyanlarından hükmünde yararlanmasına engel yoktur²¹. Buna karşılık, Yargıtay bir kararında, sanık beraat etmiş ve kusursuz sayılmış olsa dahi, ceza mahkemesince alınan bilir-

---

Dergisi. 1981/3, s. 334; *Doğanay*, s. 24; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 714; *Yaşar*, s. 454; *Feyzioğlu*, s. 445; *Kılıçoğlu*, *Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*, s. 195; *Turgut Uygur*, *Borçlar Kanunu Şerhi*, s. 537; *Lütfü Dalamanlı/Faruk Kazancı/Muharrem Kazancı*, *İlmi ve Kazai İçtihatlarla Açıklamalı Borçlar Kanunu Cilt: I* 1-60, İstanbul 1990, s. 862; *Mustafa Reşit Karahasan*, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Öğreti Yargıtay Kararları İlgili Mevzuat*, İstanbul 2003, s. 568; *Tuğsavul*, s. 951; *Oftinger/Stark*, N. 133; bu yönde Yargıtay kararları için bkz: YHGK, 22.11.2014 T., E. 2013/11-158, K. 2014/33 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası); YHGK, 28.11.2011 T., E. 2001/11-1103, K. 2001/1084 (İstanbul Barosu Dergisi Cilt 77, S. 2, s. 346-349); YHGK., 6.3.2013 T., E. 2012/4-800, K.2013/322 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası); Y. 11HD., 9.5.1974 T., E. 1974/956, K.1974/1602 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası); YHGK., 28.11.2001 T., E. 2001/11-1103, K.2001/1084 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası).

17 *Kılıçoğlu*, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 469; *Kılıçoğlu*, *Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*, s. 197.

18 *Müller*, Art. 53 N. 5.

19 *Kılıçoğlu*, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 470; *Erçin*, s. 56.

20 *Kılıçoğlu*, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 471; *Feyzioğlu*, s. 445; *Müderrişoğlu*, s. 117; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 712.

21 *Kılıçoğlu*, *Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*, s. 199; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 714.

kişi raporunun bağlayıcı bir güç taşımayacağını belirtmiştir²². Yine Yargıtay, bir başka kararında, ceza mahkemesince alınan bilirkişi raporunun hukuk hâkimi için bağlayıcı olmayacağı gibi, bu rapora taraflardan birinin itirazı üzerine de hukuk hâkiminin yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırmak zorunda olduğunu belirtmiştir²³.

Beraat kararı delil yetersizliğine dayanmayıp da o fiilin fail tarafından işlenmediğini tespit ediyorsa, bu karar, hukuk hâkimini bağlayıcı nitelikte bir karardır²⁴. Beraat kararının delil yetersizliğine dayanılarak verilmiş olması halinde hukuk hâkimi için bağlayıcı olmaması, fiilin o şahıs tarafından işlenmediğinin kesin olarak anlaşıldığı durumlarda söz konusu değildir²⁵. Çünkü ceza hâkimi iddia makamının da yardımıyla oldukça geniş bir delil toplama ve değerlendirme serbestisine sahiptir²⁶. Hukuk usulündeki gibi tarafların ileri sürdüğü iddialar, savunmalar ve delillerle bağlı değildir. Ceza hâkimi, bu geniş yetkilerini kullandığı halde sonuçta eylemin o sanık tarafından işlenmediğine açık şekilde kanaat getirmiş ve verdiği beraat kararı da kesinleşmişse artık hukuk hâkimi bu kararla bağlı olmalıdır²⁷.

Ceza mahkemesi kararı, bir fiilin hukuka aykırı bulunmadığını tespit ediyorsa, hukuk hâkiminin bu tespit yönünden bağlı olup olmadığı hususunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Doktrinde bir görüş²⁸, böyle bir durumda fiilin hukuka aykırı olup olma-

22 Y. 10 HD, 9.9.1981 T., E. 4442 K. 3815 (*Dalamanlı/Kazancı/Kazancı*, s. 885); benzer bir karar için bkz: Y 4HD., 8.10.2011 T., E. 2001/4719, K.2001/9129 (*Kazancı-İçtihat Bilgi Bankası*).

23 Y 3HD., 25.9.2013 T., E. 2013/13947, K.2013/13334 (*Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası*).

24 *Rıza Nurettin Selçuk*, "Ceza Kararlarının Hukuk Hâkimine Etkisi", Ankara Barosu Dergisi, 1975/5, s. 720; *Ege Bağatur*, Medeni Hukuk ile Ceza Hukuku Arasındaki İlişki BK. 53. Maddenin İncelenmesi, Ankara Barosu Dergisi, 1965/5, s. 581; *Oğuzman/Öz*, s. 82; *Arslan*, s. 335; *Feyzioğlu*, s. 446; *Doğanay*, s. 29; *Uygur*, Borçlar Kanunu Şerhi, s. 537; *Yaşar*, s. 453; *Tandoğan*, s. 353; *Akcan*, s. 156; *Tuğsavul*, s. 951; *Müderrişoğlu*, s.113; *Erçin*, s. 59; bu hususta bir Yargıtay kararı için bkz: YHGK., 16.9.1981 T., E.1979/1-131, K.1981/587 (*Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası*).

25 *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 199; *Arslan*, s. 337.

26 *Feyzioğlu*, s. 446.

27 *Selçuk*, s. 720; *Arslan*, s. 338.

28 *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 199; *Tandoğan*, s. 351; *Uygur*, Borçlar Kanunu Şerhi, s. 538; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 714; *BSK OR I-Heierli/Schneyder*, Art. 53 N. 4.

diğini belirlemede hukuk hâkiminin serbestçe hareket edebileceğini ileri sürerken, diğer bir görüş²⁹, ceza mahkemesinin bir fiilin hukuka uygunluk nedeni ile cezalandırılmayacağını kabul etmiş ise, hukuk hâkiminin bunu kabul etmeyerek tazminata hükmetmesinin mantığa ters düşeceğini, ceza mahkemesinin daha geniş araştırma sonucu fiilin hukuka uygun olduğu sonucuna vardığını, ceza mahkemesince hukuka uygun kabul edilen bir fiilin hukuk hâkimince hukuka aykırı kabul edilmemesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Bizce de ikinci görüşe katılmak daha uygun gözükmektedir. Ceza yargılamasında “delil serbestisi ilkesi” geçerli olduğu için, ceza hâkimi bir fiilin hukuka uygun olup olmadığını değerlendirirken elindeki bütün delilleri daha geniş bir değerlendirme olanağına sahiptir. Ceza hâkimi, bu araştırmadan sonra dava konusu fiilin hukuka uygun olduğunu tespit etmişse, hukuk hâkimi bu tespitle bağlı olmalıdır.

Ceza mahkemesinin beraat şeklindeki kararı, kusurun belirlenmesi bakımından hukuk mahkemesini bağlamamaktadır³⁰. Ceza davaları ile hukuk davalarının kusur anlayışları değişik olduğundan, hukuk hâkiminin bu şekilde bağlı olmaması doğal karşılanmalıdır³¹.

b. Mahkûmiyet kararları bakımından

TBK m. 74/f. 2’de, ceza mahkemesinin vermiş olduğu mahkûmiyet kararının kusurun değerlendirilmesi konusunda hukuk hâkimini bağlamayacağı düzenlenmiştir. Doktrinde hâkim görüşü³² de, ceza mahkemesi kararının kusur derecesinin belirlenmesi hususunda hukuk mahkemesinin kararını etkilemeyeceği yönündedir. Bununla birlikte hukuk hâkimi, ceza mahkemesinin kararından farklı sonuçlara varmasının gerekçesini açıklamak zorundadır³³.

29 Akcan, s. 159; benzer şekilde Antalya, s. 766; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 714; Erçin, s. 60.

30 Cevdet İlhan Günay, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 2012, s. 341; BSK OR I-Heierli/Schneyder, Art. 53 N. 3; Akcan, s. 161; Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 200; Dalamanlı/Kazanıcı/Kazanıcı, s. 862; von Tuhr, s. 386.

31 Akcan, s. 161.

32 Dişel, s. 198; Arslan, s. 330; Akcan, s. 150; Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 200-201; Tuğsavul, s. 952; Müderrisoğlu, s.113; Oğuzman/Öz, s. 82; Erçin, s. 56.

33 Oğuzman/Öz, s. 83; Dişel, s. 198; Akcan, s. 149; Eren, s. 827, Erçin, s. 57.

11 Ceza mahkemesince kusurun varlığı konusunda verilen mahkûmiyet kararının hukuk hâkimini bağlayıp bağlamayacağı konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Doktrinde bir görüş³⁴, ceza mahkemesi kararının bu noktada dahi hukuk hâkimini bağlamayacağını ileri sürerken, diğer bir görüş³⁵, ceza hukukunda kusur kavramının daha dar olup özel hukukta en basit bir ihmalin dahi tazminat borcunun doğumuna yettiğini, bu sebeple ceza hukuku alanında kusurun varlığının evleviyetle özel hukuk alanında da kusurun var olduğunu gösterdiğini, o halde mahkûmiyet kararlarının kusurun varlığı yönünden hukuk hâkimini bağlayacağı konusunda tereddüt edilmemesi gerektiğini ileri sürmektedir.

12 Kanaatimizce yukarıdaki görüşlerden ikincisine itibar edilmesi gerekmektedir. TBK m. 74'te, yalnızca kusurun değerlendirilmesine ilişkin ceza mahkemesi kararının hukuk hâkimini bağlamayacağı düzenlenmiştir. Eğer ceza mahkemesi, dava konusu somut olayda kusurun varlığını saptayarak bu yönde mahkûmiyet kararı vermişse, hukuk hâkiminin kusuru saptayan mahkûmiyet kararıyla bağlı olması gerekir. Hukuk hâkiminin bağlı olması, kusurun derecesini belirleme yönünden de bağımlı olduğu anlamına gelmemektedir³⁶. Borçlar Hukukunda, ceza hukukundan farklı olarak, sorumluluk ve haksız fiilin varlığı bakımından kusurun türü ve derecesi önem taşımamakla beraber, özel hukuka ilişkin sorumlulukta, kusurun derecesi, sorumluluğun kapsamını belirleme açısından önemlidir. Bu yüzden, kanunkoyucu TBK m. 74/f. 2 hükmü ile kusurun kapsamını belirlemek açısından, kusurun ağırlığını tayin hususunda hukuk hâkimine serbesti tanımıştır³⁷.

13 Ceza hukuku ile özel hukuk zararın belirlenmesi hususunda farklılık arz etmektedirler. Ceza hukukunda yaş küçüklüğü, sağır ve dilsizlik bir hafifletme sebebi olup cezanın daha az takdir edilmesi so-

34 Tunçomağ, s. 518; Dişel, s. 207; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 712; Eren, s. 828; Feyzioğlu, s. 446.

35 Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 202; Arslan, s. 330; Akcan, s. 150; Dişel, s. 201-202; Tandoğan, s. 352.

36 Roland Brehm, Berner Kommentar, Bd. VI/1/3/1, Allgemeine Bestimmungen, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41-61 OR, Bern 2006, Art. 53 N. 19a.

37 Dişel, s. 201.

nucunu doğururken, özel hukukta bu gibi sebepler tazminatın daha az hükmedilmesine yol açmamaktadır. Ceza hukukunda failin cezalandırılması için kusurun belli bir dereceye varması gerekmekte iken, özel hukukta en basit bir ihmal ile tazminat borcunun doğumu için yeterli olmaktadır³⁸.

TBK m. 74, hukuk hâkiminin zarar unsurunu değerlendirirken serbestçe hareket edeceğini düzenlemiştir. Hukuk hâkimi, sorumluluğun kapsamını belirlerken ceza mahkemesinin vermiş olduğu karar ile bağlı değildir³⁹. Ceza mahkemesi, mahkûmiyet kararı vermiş olsa bile, hukuk hâkimi zararın miktarını serbestçe belirleyebilmektedir⁴⁰. Aynı fiil hakkında mahkûmiyet kararı verilmesine rağmen, söz konusu fiilin herhangi bir maddi veya manevi zarara yol açmadığı gerekçesiyle hukuk mahkemesince tazminata hükmedilmemesi de mümkündür⁴¹.

Ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararının kusur ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığı hususunda hukuk hâkimini bağlayıp bağlamadığı bir görüşe göre⁴², iki farklı açıdan değerlendirilmelidir. Eğer ceza mahkemesi, fiilin fail tarafından işlenmiş olduğunu tespit etmiş ise, bu tespit bakımından hukuk hâkimi bağlı olmalıdır. Buna karşılık ceza mahkemesinin kusur ile zarar arasında uygun illiyet bağının mevcut olmadığı yönünde verdiği kararı, hukuk hâkimi için bağlayıcılık arz etmemelidir. Diğer bir görüşe göre⁴³ ise, ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararının, aynı fiil hakkındaki illiyet bağına yönelik tespitleri haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasındakinden farklı olacağı için hukuk hâkimi, ceza mahkemesinin illiyet bağını tespit eden kararıyla bağlı olmamalıdır.

38 Akcan, s. 152.

39 Brehm, Art. 53 N. 8, 17; Akcan, s. 152; Oğuzman/Öz, s. 83; CR CO I-Werro, Art. 53 N. 3; Tuğsavul, s. 952; Turgut Uygur, Açıklamalı İçtihatlı Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Madde 51-108 Cilt 3, Ankara 2003, s. 2593; Dişel, s. 204; Müller, Art. 53 N. 7; Günay, s. 341; Uygur, Borçlar Kanunu Şerhi, s. 538; Erçin, s. 55.

40 Tuğsavul, s. 953; Müderrisoğlu, s.113; Erçin, s. 55.

41 Dişel, s. 203; Akcan, s. 152.

42 Akcan, s. 153; Uygur, Borçlar Kanunu Şerhi, s. 538; Tunçomağ, s. 518; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 716.

43 Dişel, s. 206-207.

Bizce, ceza mahkemesi mahkûmiyet kararında fiilin fail tarafından işlendiğini tespit etmişse, her ne kadar zarar ve kusurun derecesi bakımından hukuk hâkimi, ceza mahkemesinin kararıyla bağlı değilse de, fiil ile zarar arasında illiyet bağının kurulması tespiti bakımından hukuk hâkiminin bağlı olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Ceza Hukukunda, suç tipine göre sonucun zarar veya tehlike şeklinde ortaya çıkması, zararın derecesinin belirlenmesinde hukuk hâkimi bağımsız olduğu için bir sakınca teşkil etmeyecektir⁴⁴.

Mahkûmiyet kararları kusurun takdiri ve zararın miktarını belirleme noktaları dışında hukuk hâkimini bağlamaktadır⁴⁵. Bu sebeple fiilin fail tarafından işlendiği, failin kusurunun veya ayırt etme gücünün belirlenmesine ilişkin mahkûmiyet kararları hukuk hâkimini bağlamaktadır⁴⁶. Buna göre, ceza mahkemesi yaptığı yargılama sonucunda, suç teşkil eden fiilin sanık tarafından işlendiğine tam olarak kanaat getirip mahkûmiyet kararı vermişse, hukuk hâkimi haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında fiilin gerçekleşmediğine hükmedemeyecektir⁴⁷.

44 Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz: *Dişel*, s. 204-207.

45 *Tarkan Göksu*, OR Art. 53, Prajudizienbuch OR, Achte, nachgeführte und erweiterte Auflage, 2012, Art. 53 N. 3; *Yazar*, s. 255.

46 *Doğanay*, s. 23; *von Tuhr*, s. 386.

47 *Dişel*, s. 192; *Deschenaux/Tercier*, s. 212.

“Davalı kadın, kocasına hakaret etmiş ve ayrıca müessir fiilde bulunmuş ve her iki suçtan dolayı Üsküdar Sulh Ceza Mahkemesi’nin 12.5.1988 tarihli ve 1553/886 sayılı kesinleşmiş kararı ile mahkûm olmuştur. Dava dilekçesinde bu olay pek fena muamele olarak nitelendirilerek boşanma istenmiştir. Cana kast dışında kalan ve gerek beden tamlığına, gerekse kişilik haklarına yönelik bütün eylem ve davranışlar ile şeref ve haysiyete yöneltilen ağır hareketler, pek fena muamele kavramına girer. Öte yandan, Ceza Mahkemesinin aynı zamanda boşanma sebebi olan bir suçtan dolayı verdiği ve mahkûmiyet kararında belirlenen olay, boşanma davasında Hukuk Hâkimini bağlar (BK. 53) ve kesin delil teşkil eder. Onun için, artık boşanma davasında Ceza Mahkemesinin kesinleşmiş mahkûmiyet kararı dışında başkaca bir delil aranması mümkün değildir. Öyle ise Hukuk Hâkimi, kesinleşen ceza mahkûmiyetine rağmen fiilin (eylemin) sabit olup olmadığı konusunda yeniden araştırma yapmaz ve suçun mevcut olmadığı ya da münferit bir olaya yahut tahrike dayalı olduğu yolunda hükme ulaşamaz. Böyle bir düşünce biçimi, Hukuk ve Ceza Mahkemelerinin aynı maddi olayın varlığı ile ilgili farklı görüşleri karşısında adalete duyulan inanç ve güvenin ağır bir surette sarsılmasına yol açar”. Y. 2. HD., 29.9.1988 T., E. 7363, K. 9606 (*Dalamanlı/Kazancı/Kazancı*, s. 865).

TBK m. 74'de hukuka aykırılığın düzenlenmemesi yüzünden, hukuk hâkiminin hukuka aykırılık yönünden ceza mahkemesi kurallarıyla bağlı olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş⁴⁸, TBK m. 74'te yalnızca kusur ve zararın miktarından söz edilmesinin hukuk hâkiminin hukuka aykırılık yönünden ceza mahkemesi kurallarıyla bağlı olduğu sonucunu doğurmaması gerektiğini ileri sürmektedir. Diğer bir görüş⁴⁹ ise, ceza mahkemesinin hukuka aykırılığı tespit eden mahkûmiyet kararının hukuk mahkemesini bağlayacağını ileri sürmektedir⁵⁰. Yargıtay da, ceza mahkemesinin, mahkûmiyet kararlarındaki fiilin hukuka aykırılığını ve illiyet bağıını saptayan maddi vakıa konusundaki kabulünün hukuk hâkimini bağlayıcı görüşündedir⁵¹.

Bizce de, ceza mahkemesince verilmiş bulunan mahkûmiyet kararının hukuka aykırılığı tespit eden bölümü, hukuk mahkemesinde açılan tazminat davasına bakan hukuk hâkimini bağlamalıdır. Ceza mahkemesi, hukuk mahkemesine oranla daha geniş bir tahkikat ve inceleme imkânına sahip olduğundan, hukuka aykırılığı tespit edilen bir olayın bir de hukuk mahkemesi tarafından incelenmesi hukuk güvenliğine ters düşen bir durum yaratacaktır⁵².

3. Bazı özel hallerde hukuk hâkiminin durumu

Cumhuriyet Savcısının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararıyla hukuk hâkiminin bağlı olup olmadığına ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Ceza Muhakemeleri Kanunu m. 172/f. 1'e göre, "Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının

48 Eren, s. 829; İsviçre Hukukunda bağlayıcı olmadığı yönünde bkz: BSK OR I-Heierli/Schneyder, Art. 53 N. 4; Brehm, Art. 53 N. 26; Oftinger/Stark, N. 134.

49 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 716; Arslan, s. 325; Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 207; Uygur, Borçlar Kanunu Şerhi, s. 538; Dişel, s. 197; Akcan, s. 148; Yaşar, s. 454; Erçin, s. 50; Selçuk, aksinin kabulü halinde deneye dayanan pozitif sonuçların kimi mahkemelerce kabulü diğerlerince de reddi hukuk uygulamasının mantık kurallarından dışa taşması sonucunu doğurabileceğini belirtmektedir. Selçuk, s. 723.

50 Bu hususta bir Yargıtay kararı için bkz: Y. 21 HD., 13.11.2007 T., E. 2007/17891, K. 2007/20495 (YKD, C. 35, S. 8, Y. 2009, s. 1574-1576).

51 Y. 11 HD.; 26.11.1987 T., E. 5785, K. 5810 (Uygur, s. 2597); YHGK., 10.1.1975 T., E. 1971/406, K.1975/1 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası).

52 Akcan, s. 148.

açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir". Bu maddeye göre, kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar, suç işlediği iddia olunan kişinin o eylemi yaptığına dair fiili veya hukuki noksanlık bulunmuş olmasından ileri gelebilir⁵³. Bu karar, suç olduğu iddia edilen bir eylemin, savcının kanısına göre, kanunen cezayı gerektirmediği anlamına gelmektedir⁵⁴. Ceza Kanununa göre suç olmayan bir olay sonucu bir zarar meydana gelmesi olasılığı her zaman mümkün olduğuna göre, bu olay hukuk hâkiminin önüne gelirse kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara bağlı olmadan incelemesini yapacak ve karar verecektir⁵⁵.

Hükmün açıklanması kararına rağmen hukuk hâkimi, ceza yargılaması sonucu, sanığın maddi olaylar açısından sabit gören eylemini yok sayamaz⁵⁶. Maddi olayların sabit görülmesi açısından hukuk hâkimi bu karar ile bağlı olmalıdır. Aksinin kabul edilmesi halinde ceza yargılamasında eylemi sabit görülüp, mahkûmiyet hükmünün açıklanması ertelenen sanık, tazminat yargılamasına ilişkin yargılamada aynı eylemi sabit görülmemek suretiyle sorumluluktan kurtulabilecektir⁵⁷.

53 *Arslan*, s. 340; *Akcan*, s. 176.

54 *Bağatur*, s. 582.

55 *Bağatur*, s. 582; *Arslan*, s. 340; *Akcan*, s. 176; *Erçin*, s. 64.

56 "Dava, trafik kazası sonucu yaralanma sebebiyle maddi ve manevi tazminat istegine ilişkindir. Mahkemece olayda davalı tarafın kusuru bulunmadığı kabul edilecek davanın reddine karar verilmiş ve kararı davacı temyiz etmiştir.

Davalı Ethem Ayhan dava konusu olay nedeniyle daha önce Asliye Ceza Mahkemesinde yargılanmış, 2/8 kusurlu bulunarak cezalandırılmasına karar verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir. Borçlar Kanunu'nun 53. Maddesi uyarınca, hukuk hâkimi, ceza mahkemesinin belli bir olguyu saptayan mahkeme kararı ile bağlıdır. İncelenen dosyada, olaya özgü olarak ceza mahkemesinin vardığı sonuç maddi olayın açıklığa kavuşturulması ile ilgili bulunduğundan, hukuk hâkimi ceza mahkemesinde belirlenen kusur oranı ile bağlı değilse de, kesinleşen mahkûmiyet kararı karşısında artık davalının kusursuz olduğunu kabul edemeyecektir. Yerel mahkemece bu yön gözetilmeden yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir". Y. 4. HD., 5.2.2001 T., E. 12024, K. 1003 (*Uygur*, s. 2607).

57 *Kılıçoğlu*, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 475.

Hukuk hâkiminin af yarası karşısındaki durumu ise affin çeşitleri bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Genel af, kesin hükümden sonra doğmuşsa, mahkûmiyeti bütün sonuçları ile ortadan kaldırı⁵⁸. Kovuşturma sırasında doğarsa, kamu davasını düşürür, adli kovuşturmadan evvel çıkan bir genel af da her türlü cezai kovuşturmayı önler⁵⁹. Özel afta ise, cezanın yerine getirilmesinden yalnızca vazgeçilir. Bu nedenle özel af kesinleşmiş olan mahkûmiyetleri kapsar⁶⁰. Genel afta mahkûmiyet bütün sonuçlarıyla ortadan kalkmasına rağmen, fiil ortadan kalkmadığından, fiil tüm hukuki sonuçlarını doğuracaktır. Bu sebeple, genel affa rağmen, fail hukuk mahkemesince sorumlu tutulacaktır⁶¹. Özel afta ise fiilin gerek hukuki, gerek cezai sonuçları devam etmektedir. Yalnızca cezanın çektirilmesinden vazgeçilmiştir. Bu durumda da fail, sorumlu olmaya devam edecektir⁶².

C. Ceza mahkemesi kararının bekletici sorun yapılması

Hukuk hâkiminin önündeki dava için ceza yargılamasını beklemek zorunda olup olmadığı tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre⁶³, ceza mahkemesinde görülmekte olan dava ile hukuk mahkemesinde görülmekte olan dava arasında bağlantı bulunuyorsa hukuk mahkemesi, ceza mahkemesinin vereceği hükmü bekletici sorun yapabilir⁶⁴.

Diğer bir görüş⁶⁵ ise, bekletici meselenin bir davada, davalı tarafından öne sürülmüş bir iddianın davayı gören mahkemenin görevi dışında kalması halinde söz konusu olabileceği, haksız fiil nedeniyle açılacak tazminat davalarını çözenin hukuk hâkiminin görevi içerisinde olduğunu, bir bekletici mesele iddiası karşısında kalan hâkimin de görevi dışındaki bu iddianın mutlaka görevli mahkemede çözülmesini beklemek yükümlülüğü bulunmadığını belirtmektedir.

58 Erçin, s. 62.

59 Akcan, s. 177.

60 Arslan, s. 341.

61 Akcan, s. 177.

62 Arslan, s. 341.

63 Dişel, s. 209.

64 Dişel, s. 209.

65 Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 205; Yaşar, s. 462; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 478; Erçin, s. 66.

Yargıtay, çeşitli tarihlerde vermiş oldukları kararlarda⁶⁶, hukuk mahkemesinin karar vermesi için ceza mahkemesinin kararını beklemek zorunda olduğunu belirtmiştir.

Kanaatimizce, hukuk mahkemesinin ceza mahkemesinin kararını bekletici sorun yapması gerekip gerekmediği sorusunun cevabını bekletici sorun yapma zorunluluğunun bulunup bulunmamasından hareketle çözümlenmek gerekmektedir. Hukuk mahkemesinin bazı hallerde, başka bir mahkemede görülmekte olan davayı bekletici mesele yapması zorunludur⁶⁷. Bu haller dışında, mahkemenin, başka bir mahkemede görülmekte olan bir davanın sonuçlanmasını bekletici sorun yapması zorunlu değildir⁶⁸. Başka bir mahkemede açılan davanın, görülmekte olan davayla bağlantısının bulunması halinde o mahkemenin kararı bekletici sorun yapılabilir. Özellikle bekletici sorun yapılacak karar olmadan yargılamaya devam etmek ve karar vermek fiilen mümkün değilse, kanunda açıkça bekletici sorun yapma zorunluluğu bulunmasa dahi bekletici sorun yapılması gerekecektir⁶⁹.

Bekletici sorun, faydaları yanında davanın uzamasına neden olma gibi sakıncaları da barındırdığı için, mahkemeye, başka bir mahkemede görülmekte olan bir davayı bekletici sorun yapma yetkisi tanınmıştır⁷⁰. Hangi hallerin bekletici sorun yapılması gerektiği,

66 Y 4HD., 3.10.2013 T., E. 2012/16126, K.2013/15703 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası); Y 19 HD., 28.2.2013 T., E. 2012/18236, K.2013/3748 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası); Y 4HD., 11.2.2013 T., E. 2012/3253, K.2013/2098 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası); Y 4HD., 22.1.2014 T., E. 2013/3129, K.2014/728 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası); Y 9 HD., 6.6.2011 T., E. 2011/26212, K.2011/16791 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası); Y 15 HD., 20.6.2013 T., E. 2013/2224, K.2013/4006 (Kazancı- İçtihat Bilgi Bankası).

67 Anayasa'ya aykırılık iddiaları hakkında Anayasa Mahkemesi (AY m. 152), yargı yolu uyumsuzluğu hakkında Uyuşmazlık Mahkemesi Kararı (UMK m. 18, 19), itirazın kesin kaldırılmasında, murisin borcundan dolayı takip edilen mirasçının terekenin borca batık olduğu yönünde açtığı davadaki hukuk mahkemesi kararı (İİK m. 68/4), bekletici sorun yapılmak zorundadır.

68 Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 24. Baskı, Ankara 2013; *Dişel*, s. 210.

69 *Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes*, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013, s. 605.

70 *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 465; *Dişel*, s. 211.

taraflar arasındaki menfaat dengesi ile usul hukukunun amacından çıkarılan genel ilkelere göre belirlenir⁷¹. Hukuk mahkemesinde görülmekte olan dava ile ceza mahkemesinde görülmekte olan bir dava arasında bağlantı varsa, hukuk mahkemesi, ceza davasının sonuçlanmasını bekletici sorun yapabilmekle birlikte, mutlaka ceza davasının sonucunu beklemek zorunda değildir⁷². Hukuk mahkemesindeki tahkikat daha ileri bir aşamada ise, hukuk mahkemesi ceza davasının sonuçlanmasını beklemeden davaya devam eder⁷³. Kanaatimizce, hukuk mahkemesinin her durumda ceza davasının sonuçlanmasını beklemek zorunda değildir. Somut olayın koşullarına göre, dava tarafları arasındaki menfaat dengesi ve usul ekonomisi gerektirdiğinde, hukuk mahkemesi ceza davasının sonuçlanmasını beklemeden karar verebilmelidir.

Aynı zamanda suç teşkil eden haksız fiilden doğan zararın tazmini için suç bakımından ceza mahkemesinin karar vermesi beklenmeden, hukuk mahkemesinde tazminat davası açılmışsa, hukuk hâkimi tazminat konusunda karar vermek için ceza mahkemesinin kararını beklemek zorunda değildir⁷⁴.

D. Bağımsızlık İlkesinin İstisnaları

Bazı durumlarda, bağımsızlık ilkesinin hukuk hâkimi bakımından uygulanması mümkün değildir.

Bu durumlardan birincisi ceza mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet ve beraat kararlarının, maddi olayların mevcut olup olmadığı hususunda hukuk hâkimini bağlamasıdır⁷⁵. Bir fiilin meydana gelip gelmediği veya bu fiilin fail tarafından işlenip işlenmediği konularında ceza mahkemeleri daha geniş olanaklara sahip olduklarından hukuk hâkimine ceza mahkemeleri karşısında bağımsızlık tanınması

71 *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 465.

72 *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 470.

73 *Akcan*, s. 170.

74 *Eren*, s. 829.

75 *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 208; *Antalya*, s. 766; *Karahaslan*, s. 570; *Kılıçoğlu*, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 480; *Brehm*, Art. 53 N. 25; bu hususta bir Yargıtay kararı için bkz: Y 4HD., 21.5.2013 T., E. 2012/12738, K.2013/9312 (Kazancı- İctihat Bilgi Bankası).

uygun düşmemektedir⁷⁶. Maddi olayların içerisine, fiilin işlenip işlenmediği, bu fiilin fail tarafından işlenip işlenmediği, failin yaşı gibi konular girmektedir⁷⁷. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da, vermiş olduğu bir kararda⁷⁸, ceza mahkemesinde bir maddi olayın varlığı ya da yokluğu konusundaki kesinleşmiş kabule rağmen aynı konunun bir hukuk mahkemesinde yeniden tartışılmasının olanaklı olmadığını, bunun nedeninin ceza yargılamasındaki ispat araçları bakımından ceza hâkiminin hukuk hâkiminden çok daha elverişli konumda bulunduğunu belirtmiştir.

İkinci durum ise, Kanunun bir fiile haksız fiil vasfının verilmesi için bir suç niteliğinde olmasını aramakta ise, ceza hâkiminin suç olarak nitelendirdiği fiili hukuk hâkiminin tartışmasının mümkün olmamasıdır⁷⁹.

II. CEZA HUKUKU İLE BORÇLAR HUKUKU ARASINDA ZAMANAŞIMI BAKIMINDAN İLİŞKİ

A. Genel Olarak

TBK m. 72/c. 2'ye göre, "Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır". Türk Borçlar Kanunu, aynı zamanda suç teşkil eden haksız fiiller hakkında iki ve on yıllık zamanaşımı sürelerini yeterli görmemiş, ceza kanununda bu sürelerden daha uzun olan bir zamanaşımı süresi var ise bu uzun süreye itibar edilmesini uygun görmüştür.

Bu hükmün amacı, ceza zamanaşımı süresi dolmadıkça tazminat davasının mümkün olduğunca devam etmesine olanak tanımaktır⁸⁰.

⁷⁶ *Dişel*, ceza mahkemesinde gerçekleştiği tespit edilen fiil hakkında hukuk mahkemesi tarafından yeniden inceleme yapılmasının, usul ekonomisi ilkesine aykırı olacağını, çünkü usul ekonomisi ilkesinin, yargılamanın en az gider, en az kısa süre ve en az zorlukla gerçekleştirilmesini sağlamaya yönelik bir yargılama ilkesini olduğunu belirtmektedir. *Dişel*, s. 193.

⁷⁷ *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 208; *Oğuzman/Öz*, s. 82.

⁷⁸ YHGK., 22.1.2014 T., E. 2013/11-158, K.2014/33 (Kazancı- İctihat Bilgi Bankası).

⁷⁹ *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 209; *Kılıçoğlu*, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 481; *Erçin*, s. 53.

⁸⁰ *Mehmet Erdem*, Özel Hukukta Zamanaşımı, İstanbul 2010, s. 137; *Franz Werro*,

Zarar görenin faile karşı haklarını kaybetmesi -fail kendisi için daha ağır sonuçlar doğurabilecek ceza yargılamasına maruz kalmışken-mantık dışı olacaktır⁸¹. Burada söz konusu olan dava zamanaşımı olup, ceza veya infaz zamanaşımı değildir⁸².

TBK m. 72/c. 2'de, Türk Ceza Kanunu'na değil, ceza kanunlarına göndermede bulunulduğuna göre, diğer kanunlardaki ceza zamanaşımı ile ilgili hükümler de dikkate alınacaktır⁸³.

B. Ceza Davası Zamanaşımının Uygulanması için Gerekli Olan Şartlar

1. Suç Teşkil Eden Bir Fiilin Varlığı

Haksız fiil hakkında daha uzun süreli ceza davası zamanaşımı süresinin uygulanması için fiilin aynı zamanda suç teşkil etmesi gerekmektedir⁸⁴. Eğer ortada suç teşkil eden bir fiil mevcut değilse ilgili

La responsabilité civile, Berne 2005, N. 1454; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 722; *Mehmet Akif Tutumlu*, Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması, İstanbul 1991, s. 27; *Tunçomağ*, s. 525.

81 ATF 91/1965 II, s. 429, 432-433, SJ 1966 s. 327, 331; *David Bouverat/Pierre Wessner*, Quelques questions choisies liées à la prescription extinctive: un état des lieux en droit suisse et quelques regards de droit comparé, PJA 2010, s.957; *Baykut Aktan*, Ceza Zamanaşımının Haksız Fiil Zamanaşımına Tesiri, İzmir Barosu Dergisi, Aralık 1964, S. 6, s. 8; *Metin Gürkanlar*, Bir Zarara Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu, Ankara 1982; s. 121; *Fatma Burcu Savaş*, Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı, TBB Dergisi, S. 74, 2008, s. 142; *Erdem*, s. 137; *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 214; *Sıtkı Tuncer*, Haksız Fiilde Ceza Müruruzamamı, Adalet Dergisi, Aralık 1953, Y. 44 S. 12, s. 1423; Ö. Faruk Karacabey, Haksız Fiillerde Zamanaşımı (BK. M. 60), Yargıtay Dergisi, Cilt 5, Ocak 1979, S. 1, s. 81; *Arık*, Ceza Zaman Aşımının Tesiri, s. 299; *CR CO I-Werro*, Art. 60 N. 28; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 722.

82 *Eren*, s. 834-835.

83 *Gürkanlar*, s. 121; *Savaş*, s. 142; *Tandoğan*, s. 362; *Feyzioğlu*, s. 718; *Tunçomağ*, s. 525; *Oğuzman/Öz*, s. 76.

84 *Suntekin*, s. 357; *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 211; *Engel*, s. 576; *Tutumlu*, s 28; *İbrahim Serdar Koyuncu*, "Uzatılmış Zamanaşımının Trafik Sigortacısına Karşı Uygulanmasına Eleştirel Bir Bakış", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, 2013, C. 9, s. 105-106, s. 81; *Eren*, s. 835; *BSK OR I-Dappen*, Art. 60 N. 11; *Uygur*, Borçlar Kanunu Şerhi, s. 532; *Werro*, N. 1458; *Karacabey*, s. 82; *Antalya*, s. 759.

tazminat davası iki ve on yıllık normal hukuk davası zamanaşımı süresine tabidir⁸⁵. Ayrıca suç olarak tanımlanan fiille özel hukuk zararı arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır⁸⁶.

Suç teşkil eden eylemde ceza davası zamanaşımının uygulanması için mahkûmiyet kararının verilmiş olması veya ceza davasının açılması şart değildir⁸⁷. Yalnızca cezalandırılması mümkün bir fiilin işlenmiş olması yeterlidir⁸⁸. Örneğin, suçlu bir çocuğa yaşının küçüklüğü sebebiyle ceza verilmese bile, tazminat davasına ceza zamanaşımı uygulanır⁸⁹.

Hukuk mahkemesinde tazminat davası açıldığı esnada, bir ceza mahkemesi kararı bulunmuyorsa, hukuk hâkimi suç teşkil eden bir fiilin bulunup bulunmadığını tespit edecektir⁹⁰. Bunun için hukuki ve cezai vakıanın birbiriyile ilişkili olması ve suçun ihlal ile nedensellik bağı içerisinde olması gerekmektedir⁹¹. Ceza mahkemesinin vermiş olduğu bir beraat ya da mahkûmiyet kararı varsa, hukuk mahkemesi bu kararla bağlıdır ve TBK m. 74'ün uygulanması söz konusu değildir⁹².

2. Ceza Davası Zamanaşımı Süresinin Daha Uzun Olması

Ceza davası zamanaşımının hukuk davasına da uygulanabilmesi için ceza kanunlarında bu suç için kabul edilen zamanaşımı süresinin

85 *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 211.

86 *Antalya*, s. 759.

87 *Selçuk*, s. 724; *Engel*, s. 577; *Uygur*, s. 2712; *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 211; *Tuncer*, s. 1425; *Tutumlu*, s. 28; *von Tuhr*, s. 388; *Feyzioğlu*, s. 715; *Brehm*, Art. 60 N. 69; *Tunçomağ*, s. 525; *Müller*, Art. 60 N. 29; *Werro*, N. 1459; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 723; *Karacabey*, s. 82; *Antalya*, s. 759; Bu hususta bir Yargıtay kararı için bkz: Y. 4. HD., 23.6.1983 T., E. 5841, K. 6468 (*Dalamanlı/Kazancı/Kazancı*, s. 996).

88 BGE 125 III 339 E 3b; *Robert Vito*, Schweizerisches Haftpflichtrecht, 2002, N. 573; *Müller*, Art. 60 N. 29; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 723; *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 211; *Savaş*, 144; *Erdem*, s. 139; *Oğuzman/Öz*, s. 76; *CR CO I-Werro*, Art. 60 N. 30.

89 *Gürkanlar*, s. 121.

90 BGE 122 III 225 E 4; *Tunçomağ*, s. 526; *Koyuncu*, s. 81; *Erdem*, s. 140; *Oğuzman/Öz*, s. 76; *Werro*, N. 1460; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 723; *Karacabey*, s. 84; *Antalya*, s. 759.

91 *Brehm*, Art. 60 N. 71; *Vito*, N. 574.

92 *Müller*, Art. 60 N. 30; *Werro*, N. 1460; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 723.

iki ve on yıllık hukuk davası zamanaşımı süresini geçmesi gerekir⁹³. Ceza davası için kabul edilen bu zamanaşımı süresi, ceza mahkemesince hükmolunan ceza miktarına göre değil, o suçun kanunda kabul edilmiş olan genel zamanaşımı süresine göre belirlenir.

Bir görüşe göre⁹⁴, daha uzun süreli ceza davası zamanaşımının uygulanması için ceza kanununda kabul edilmiş olan bu sürenin hem on hem de iki yıllık süreyi geçmesi gerekmez. Bu sürelerden yalnızca birinin geçmesi yeterlidir.

İkinci ve bizim de katıldığımız bir görüş⁹⁵ ise, ceza zamanaşımının Borçlar Hukukundaki zamanaşımı sürelerinden üst sınıra eşdeğer olduğunu, eğer Ceza Hukuku'ndaki zamanaşımı alt sınır olarak kabul edilirse uzun zamanaşımı süreleriyle karşılaşılmasının söz konusu olacağını, bir önceki paragrafta yer alan çözümün zamanaşımı kurumunun niteliğine de aykırı olduğunu, zamanaşımı süresinin bu kadar uzun olmasının hukuki istikrar ve güvenliği zedeleyici nitelikte olduğunu savunmaktadır.

Ceza davasına ilişkin zamanaşımının uygulandığı durumlarda, zararın öğrenildiği değil, zarar verici fiilin işlendiği tarihten itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır⁹⁶. Fail hakkında ceza davası açılmış ve bunun sonuçlanmış olması, tazminat talebi için zamanaşımının tamamlanması gibi bir sonuç doğurmamaktadır⁹⁷.

C. Ceza Davası Zamanaşımının Uygulandığı Kimseler

TBK m. 72/c. 2'de yer alan daha uzun süreli ceza davası zamanaşımı aynı zamanda suç teşkil eden fiilden dolayı, cezaen sorumlu olanlar hakkında uygulanır. Yoksa aynı fiilden dolayı cezaen değil de

93 *CR CO I-Werro*, Art. 60 N. 30; *Erdem*, s. 138; *Werro*, N. 1458.

94 *Kılıçoğlu*, *Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*, s. 212; *CR CO I-Werro*, Art. 60 N. 29; *Arık*, *Ceza Zaman Aşımının Tesiri*, s. 299; *Brehm*, Art. 60 N. 68b; *Tunçomağ*, s. 525; *Aktan*, s. 8; *Erdem*, s. 137; *Oğuzman/Öz*, s. 75; *Müller*, Art. 60 N. 28; *Werro*, N. 1456; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 725; *Savaş*, 141-142; *Karacabey*, s. 86.

95 *Ayşe Havutçu/K. Emre Gökyayla*, *Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk*, Ankara 1999, s. 252; *Antalya*, s. 759.

96 *Oğuzman/Öz*, s. 76; *Werro*, N. 1463; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 725; *Antalya*, s. 759.

97 *Erdem*, s. 140.

adam çalıştıran, aile başkanı gibi hukuken sorumlu olanlar hakkında ceza davası zamanaşımı uygulanamaz⁹⁸. Ancak, bunların davranışı, Türk Ceza Kanunu kapsamında bir suç teşkil ediyorsa, ceza zamanaşımı uygulanır⁹⁹. Ceza zamanaşımı süresinin yalnızca suç teşkil eden fiili işleyen hakkında uygulanması, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin borçlar hukukuna yansımadır¹⁰⁰. Bu ilkeye göre, bir kimse kendi işlediği fiilden sorumludur ve işlenen fiile bağlanan sonuçlar yalnızca bu kimseye uygulanır¹⁰¹.

Failin ölümü halinde mirasçılar hakkında ceza zamanaşımının uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş¹⁰², failin ölümü halinde mirasçıların daha avantajlı bir durumda olmaları düşünülemeyeceğinden; bu kişilere karşı açılan davalarda da ceza zamanaşımının uygulanacağını ileri sürerken, diğer bir görüş¹⁰³, TBK m. 72/c. 2 hükmünün failin cezadan kaçmasını önleme amacı ile öngördüğünü ve mirasçıların ölenin fiilinden cezaen değil hukuken sorumlu olmalarından dolayı yalnızca haksız fiilin failine karşı açılan davalar bakımından ceza zamanaşımının uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Yargıtay da, vermiş olduğu bir kararda¹⁰⁴, ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için eylemi işleyen hakkında ceza davasının açılmış olması veya mahkûmiyet kararı verilmiş bulunması gerekli olmadığı gibi sanığın mahkûmiyet kararından sonra ölmüş olması halinin de buna engel olmadığı, ölenin külli halefi olan mirasçıların Medeni Hukuk bakımından muristen daha iyi bir hukuki duruma sahip olmadıklarını belirtmiştir.

98 ATF 122/1996 III, s. 225; Savaş, s. 144; Selçuk, s. 725; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725; Suntekin, s. 358; Tuncer, s. 1426-1427; Tutumlu, s. 32; Koyuncu, s. 87; BSK OR I-Dappen, Art. 60 N. 12a; Dalamanlı/Kazancı/Kazancı, s. 986; Karahasan, s. 605; Tunçomağ, s. 526; Erdem, s. 145; Oğuzman/Öz, s. 77; Müller, Art. 60 N. 43; Werro, N. 1469; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725; Savaş, s. 144; CR CO I-Werro, Art. 60 N. 39.

99 Eren, s. 836; BSK OR I-Dappen, Art. 60 N. 12a; Savaş, s. 144.

100 Koyuncu, s. 87.

101 Koyuncu, s. 87.

102 Eren, s. 836; BSK OR I-Dappen, Art. 60 N. 11; Brehm, Art. 60 N. 96; Koyuncu, s. 86; Erdem, s. 145; Oğuzman/Öz, s. 76; Müller, Art. 60 N. 42; Werro, N. 1471; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 726.

103 Tutumlu, s. 31; von Tuhr, s. 388; Uygur, Borçlar Kanunu Şerhi, s. 531.

104 Y. 4. HD., 8.7.1986 T., E. 4736, K. 5453 (Dalamanlı/Kazancı/Kazancı, s. 991).

Failin mirasçuları hakkında ceza zamanaşımının uygulanıp uygulanamayacağını belirlerken TBK m. 72/c. 2 hükmünün dikkate alınması gerekmektedir. İlgili hükümde ceza zamanaşımının uygulanmasında, failin değil filin dikkate alındığı; haksız filin aynı zamanda bir suç teşkil ettiği durumlarda, bu fail Türk Ceza Kanununda daha uzun bir zamanaşımı süresine tabi ise bu sürenin dikkate alınacağı düzenlenmiştir. Failin ölmesi de filin suç niteliğini değiştirmedinden, failin mirasçuları hakkında da ceza zamanaşımının uygulanması gerekmektedir¹⁰⁵. Aksinin kabulü halinde, fail ölene kadar ceza zamanaşımına tabi olan bir talebin, onun ölümü halinde bu sürenin kapsamından çıkması hukuk güvenliği ile bağdaşmayacaktır¹⁰⁶.

Ceza zamanaşımı, tüzel kişiler bakımında da, organların sorumluluğu açısından uygulanma alanı bulur¹⁰⁷. Tüzel kişilerin organları, tüzel kişinin kendisidir ve bu yüzden bunların fiillerinin başka bir kişinin fiilleri olarak kabul edilmesi mümkün değildir¹⁰⁸.

D. Ceza Davası Zamanaşımının Başlaması, Kesilmesi, Durması

Ceza davası zamanaşımının başlaması, kesilmesi ve durması ile ilgili olarak Türk Borçlar Kanunu hükümleri ve Türk Ceza Kanunu hükümlerinden hangisinin uygulanacağı tartışmalıdır. Bu hususta bir görüşe göre¹⁰⁹, Türk Borçlar Kanunu m. 72/c. 2 hükmü ile zamanaşımı daha uzun olmak şartıyla ceza kanunu hükümlerine tabi tutulmuştur. Diğer bir görüş¹¹⁰, bu hükümle yalnızca süre bakımından Türk Ceza Kanununa, diğer konularda ise Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabi olan bir zamanaşımı tesis edildiğini ileri sürmektedir. Federal Mahkeme de, bir kararında¹¹¹, İBK m. 135 (TBK m. 154) anlamında

¹⁰⁵ Savaş, 143.

¹⁰⁶ Erdem, s. 145.

¹⁰⁷ BSK OR I-Dappen, Art. 60 N. 12; Koyuncu, s. 88; Erdem, s. 144; Müller, Art. 60 N. 42; Werro, N. 1466; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725; Savaş, s. 143; Vito, N. 572.

¹⁰⁸ Brehm, Art. 60 N. 98; Koyuncu, s. 88.

¹⁰⁹ Oğuzman/Öz, s. 78.

¹¹⁰ Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 216; Deschenaux/Tercier, s. 204; Karacabey, s. 91; Koyuncu, s. 86; Erdem, s. 147; Werro, N. 1465.

¹¹¹ ATF 127 III 538, c. 4c.

bir zamanaşımı kesilmesi söz konusu olursa, yeni bir ceza zamanaşımı süresinin başlayacağını belirtmiştir.

TBK m. 72/c. 2'de daha uzun bir zamanaşımı öngörülmesinin sebebi, haksız fiilden dolayı zarar görene bu zararın tazmin edilmesi için kolaylık sağlanmak istenmesidir. Tazminat davası için ceza zamanaşımının uygulanması, zamanaşımının başlaması, durması ve kesilmesi bakımından da ceza hukuku kurallarının geçerli olacağı anlamına gelmemektedir. Yalnızca zamanaşımı süresinin hesaplanmasında Türk Ceza Kanunu hükümlerinden yararlanılması söz konusu olacaktır.

E. Zamanaşımının Uygulanması ile İlgili Bazı Sorunlar

Ceza mahkemesinin verdiği beraat kararının ceza zamanaşımının uygulanmasını engelleyip engellemediği tartışmalıdır. Bir görüş¹¹², ceza mahkemesinden verilen beraat kararının ceza davası zamanaşımını engellediğini ileri sürmektedir. TBK m. 72/c. 2'nin uygulanması için fiilin bir suç teşkil etmesi ve ceza yaptırımına tabi olması şartı arandığına, beraat kararı ise bu şartın ortadan kalkması sonucunu doğurduğuna göre olaya daha uzun süreli ceza davası zamanaşımı değil, iki ve on yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanması gerekir¹¹³. Diğer bir görüş¹¹⁴ ise, ikili bir ayırım yaparak, failin suçlu olmadığını kesin şekilde tespit eden beraat kararlarının ceza zamanaşımının uygulanmasını engellediğini, failin kusursuzluğu ya delil yetersizliğine dayanan beraat kararlarının ise hukuk hâkiminin fiilin cezayı gerektirir nitelikte olup olmadığını araştırma yetkisini bertaraf etmediğini savunmaktadır.

İki görüş arasındaki pratik farklılık, ceza mahkemesinin delil yetersizliğinden dolayı beraat kararı verdiği durumlarda, ceza zamanaşımının uygulanıp uygulanmayacağından kaynaklanmaktadır. TBK m. 72/c. 2'de, cezayı gerektiren bir fiilin bulunması halinde ceza zamanaşımının uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Ceza hâkiminin delil yetersizliğinin

¹¹² *Uygur*, s. 2712; *Kılıçoğlu*, *Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*, s. 218; *Tutumlu*, s. 28; *Karacabey*, s. 85; *Koyuncu*, s. 81.

¹¹³ *Kılıçoğlu*, *Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi*, s. 218.

¹¹⁴ *Savaş*, s. 145; *Feyzioğlu*, s. 716; *Uygur*, *Borçlar Kanunu Şerhi*, s. 532; *Brehm*, Art. 60 N. 84; *Aktan*, s. 9; *Erdem*, s. 142; *Müller*, Art. 60 N. 32; bu hususta bir İsviçre Federal Mahkeme kararı için bkz: BGE 106 II 213 E 4; bu hususta bir Yargıtay kararı için bkz: Y.4 HD.; 19.10.1998 T., E. 4220, K. 7898 (*Uygur*, s. 2761).

den beraat kararı verdiği durumda, hukuk hâkiminin bu kararla bağlı olmaması TBK m. 74'ün kapsamına giren durumlar için söz konusudur¹¹⁵. Hukuk hâkimi, tazminatın belirlenmesi bakımından beraat kararı ile bağlı olmasa bile, dava konusu olayda suç bakımından yeniden değerlendirme yapacak olması, hukuki istikrarı ve güveni zedeleyebilecektir. Bu yüzden, delil yetersizliğinden dolayı ceza mahkemesi tarafından beraat kararı verilmesi durumunda, borçlar hukuku bakımından ceza zamanaşımının uygulanması söz konusu olmamalıdır.

Bir genel af ile söz konusu haksız fiil cezalandırılabilme özelliğini kaybederse, artık daha uzun ceza zamanaşımının uygulanması mümkün olamayacağından, hukuk zamanaşımının uygulanması gerekir¹¹⁶. Bu durumda zamanaşımı süresi, af kanunu ceza davası görülmekteyken çıkarılmışsa, ceza davasının düşürülmesi kararının kesinleştiği tarihte; ceza davası henüz açılmamışsa, af kanunun yürürlüğe girdiği tarihte işlemeye başlar¹¹⁷. Buna karşılık özel bir af ile yalnızca cezada bir indirimle gidilmesi halinde, daha uzun ceza zamanaşımı uygulanmaya devam eder¹¹⁸.

115 *Karacabey*, s. 85.

116 *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 220; *Erdem*, s. 143; *Uygur*, Borçlar Kanunu Şerhi, s. 533; *Feyzioğlu*, s. 716; *Arik*, Af Halinde Ceza Zamanaşımı Tatbiki, s. 254; *Karacabey*, s. 90; *Oğuzman/Öz*, s. 76; *Tunçomağ*, s. 526; *Dalamanlı/Kazancı/Kazancı*, s. 986; *Tutumlu*, s. 29; *Koyuncu*, s. 83; *Savaş*, s. 146; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 724.

"Borçlar Kanununun 60. maddesinin ikinci fıkrasıyla, haksız fiilin ceza kanunları gereğince müddeti daha uzun zamanaşımına tabi bir suç teşkil etmesi halinde tazminat davasının ceza zamanaşımına tabi olacağı ve ceza davasından önce zamanaşımına uğramayacağı yolunda sevk edilmiş olan hüküm, ceza davası devam ettiği müddetçe mutazarrırın müdahil sıfatını alarak ceza mahkemesinden tazminat talep edebileceği ve bu itibarla haksız fiilin Devlet tarafından takibi mümkün oldukça tazminat davasını kabul etmemenin manasız olacağı mülahazasına müstenit olmasına binaen, cezayı müstelzim haksız fiillerin Af Kanunu ile cezai mahiyet ve vasıflarını kaybetmeleri halinde, artık Devletçe de takip bahse konu olamayacağından, bu gibi haksız fiillerden doğan tazminat davalarında ceza zamanaşımının değil, Borçlar Kanununun 60. Maddesinde derpiş edilen hukuk zamanaşımının tatbiki gerekir". YİBK., 7.12.1995 T., E. 17, K. 26 (*Uygur*, s. 2720).

117 *Koyuncu*, s. 83; *Kılıçoğlu*, Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi, s. 220; *Tandoğan*, s. 364; *Karacabey*, s. 90; *Oğuzman/Öz*, s. 77; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 724; bu hususta bir Yargıtay kararı için bkz: Y. HGK, 18.11.1981 T., E. 4-231, K. 744 (*Uygur*, s. 2748-2750).

118 *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 724; *Oğuzman/Öz*, s. 76; *Savaş*, s. 146; *Tutumlu*, s. 29; *Koyuncu*, s. 83; *Erdem*, s. 144.

SONUÇ

Hukuk hâkimi, kural olarak Türk Ceza Kanunundaki hükümlerle ve ceza hâkiminin kararıyla bağlı değildir. TBK m. 74 hükmü dikkate alındığında, hukuk hâkiminin kusurun derecesinin ve ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığını belirlenmesinde ceza hukuku ilkeleleriyle bağlı olmadığı görülmektedir.

Hukuk hâkiminin ceza mahkemesi kararları karşısındaki bağımsızlığı, mahkûmiyet ve beraat kararları bakımından ayrı ayrı değerlendirildiğinde; hukuk hâkiminin ceza mahkemesinin beraat kararı ile bağlı olmamasının bu kararın delil yetersizliğine dayanarak verilmiş olması haline münhasır olduğu, ceza mahkemesinin kusurun varlığını belirleyen mahkûmiyet kararıyla hukuk hâkiminin bağlı olduğu, hukuk hâkiminin sorumluluğun kapsamını belirlerken ceza mahkemesinin vermiş olduğu karardan bağımsız olarak hareket edebileceği, ceza mahkemesinin kusur ile zarar arasında uygun illiyet bağının mevcut olmadığı yönünde verdiği kararının hukuk hâkimi için bağlayıcılık arz etmemesi gerektiği, ceza mahkemesince verilmiş bulunan mahkûmiyet kararının hukuka aykırılığı tespit eden bölümünün hukuk mahkemesinde açılan tazminat davasına bakan hukuk hâkimini bağlayıcı olduğu, hukuk hâkiminin zarar miktarını serbestçe belirleyebileceği kanaatine varılabilmektedir.

Hukuk hâkimi, Cumhuriyet Savcısının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararıyla bağlı değildir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması halinde, maddi olayların sabit görülmesi açısından hukuk hâkimi bu karar ile bağlı olmalıdır. Genel af durumunda hukuk hâkimi, af ile bağlı iken özel af durumunda bağlı olması söz konusu değildir. Hukuk mahkemesi, gerektiğinde ceza mahkemesinin kararını bekletici mesele yapmadan karar verebilmelidir.

TBK m. 72/c. 2'de, haksız fiilin aynı zamanda Türk Ceza Kanunu'na göre daha uzun bir zamanaşımı içeren bir suç tekil etmesi halinde, ceza zamanaşımının uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Ceza zamanaşımının uygulanması için fiilin bir suç niteliği teşkil etmesi gerekmektedir. Ceza zamanaşımı, haksız fiil zamanaşımının üst sınırı bakımından dikkate alınacaktır.

Ceza zamanaşımı, haksız fiilden hukuken sorumlu olanlar bakımından uygulanmaz; failin mirasçıları ve tüzelkişiler bakımından

uygulanması mümkündür. Ceza zamanaşımının başlaması, durması, kesilmesi bakımından borçlar hukuku kuralları uygulanacaktır.

Ceza mahkemesince beraat kararı verilmesi halinde, ceza zamanaşımı uygulanmayacaktır. Genel affın söz konusu olduğu durumlarda da, ceza zamanaşımı değil, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan haksız fiil zamanaşımı hükümleri uygulanacaktır.

KAYNAKÇA

- Akcan Recep*: Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1988.
- Aktan Baykut*: Ceza Zamanaşımının Haksız Fiil Zamanaşımına Tesiri, İzmir Barosu Dergisi, Aralık 1964, S. 6, s. 8-9.
- Antalya O. Gökhan*: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, İstanbul 2012.
- Arık K. Fikret*: Ceza Zaman Aşımının Haksız Fiil Zaman Aşımına Tesiri, (Ceza Zaman Aşımının Tesiri).
- Arık K. Fikret*: Haksız Fiil Zaman Aşımı Af Halinde Ceza Zaman Aşımı Tatbik Edilir mi? Edilmezse Tazminat Davasının Zamanaşımı Ne Zaman Başlar?, (Af Halinde Ceza Zamanaşımı Tatbiki).
- Arslan A. İsmet*: Ceza Hukuku Kurallarının Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerine Etkisi, Yargıtay Dergisi. 1981/3, s. 325-349.
- Bağatur Ege*: Medeni Hukuk ile Ceza Hukuku Arasındaki İlişki BK. 53. Maddenin İncelenmesi, Ankara Barosu Dergisi, 1965/5, s. 579-583.
- Bouverat David/Wessner Pierre*: Quelques questions choisies liées à la prescription extinctive: un état des lieux en droit suisse et quelques regards de droit comparé, PJA 2010, s. 951-970.
- Brehm Roland*: Berner Kommentar, Bd. VI/1/3/1, Allgemeine Bestimmungen, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41-61 OR, Bern 2006.
- Dalamanlı Lütfü/Kazancı Faruk/Kazancı Muharrem*: İlmî ve Kazai İçtihatlarla Açıklamalı Borçlar Kanunu Cilt: I 1-60, İstanbul 1990.
- Dappen Robert K.*: Basler Kommentar Obligationenrecht I Art. 1-529 OR (Honsell-Vogt-Wiegand Hrsg.), 5. Auflage, Basel 2011.
- Deschenaux Henri/Tercier Pierre*: La responsabilité civile, Deuxième édition, Berne 1982.
- Dişel Buse*: Ceza Mahkemesinin Mahkumiyet Kararının Hukuk Mahkemesi Kararına Etkisi ve Bekletici Sorun Yapılması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C: 11, Özel S.: 2009, s. 183-224 (Basım Yılı: 2010).
- Doğanay İsmail*: Hukuk Hakimi Ceza Mahkemesinin Hangi Nevi Kararı ile Bağlıdır?, Yargıtay Dergisi, C. 1, Nisan 1975, S. 2, s. 21-31.

- Engel Pierre*: Traité des obligations en droit suisse Dispositions générales du CO, Bern 1997.
- Erçin Ferhat*: Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesine Etkisi (BK m. 53. Madde), İstanbul 2000.
- Erdem Mehmet*: Özel Hukukta Zamanaşımı, İstanbul 2010.
- Eren Fikret*: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012.
- Feyzioğlu Feyzi Necmeddin*: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 2. Bası, İstanbul 1976.
- Göksu Tarkan*: OR Art. 53, Prajudizienbuch OR, Achte, nachgeführte und erweiterte Auflage, 2012.
- Günay Cevdet İlhan*: Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 2012.
- Gürkanlar Metin*: Bir Zarara Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu, Ankara 1982.
- Gürsoy Kemal Tahir*: Haksız Eylem (Fiil)den Doğan Talep Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Talep Haklarıyla Yarışması (Dava Hakkının Telahuku), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1974, C. 31, S.1-4.
- Havutçu Ayşe/Gökyayla K. Emre*: Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk, Ankara 1999.
- Heierl Christian/Schneyder Anton K.*: Basler Kommentar Obligationenrecht I Art. 1-529 OR (Honsell-Vogt-Wiegand Hrsg.), 5. Auflage, Basel 2011.
- Karacabey Ö. Faruk*: Haksız Fiillerde Zamanaşımı (BK. M. 60), Yargıtay Dergisi, Cilt 5, Ocak 1979, S. 1, s. 81-100.
- Karahasan Mustafa Reşit*: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Öğreti Yargıtay Kararları İlgili Mevzuat, İstanbul 2003.
- Kılıçoğlu Ahmet*: Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış), 17. Bası, Ankara 2013.
- Kılıçoğlu Ahmet*: "Haksız Fiillerden Sorumlulukta Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIX, Ankara 1973, s. 185-225 (Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk İlişkisi).
- Koyuncu İbrahim Serdar*: "Uzatılmış Zamanaşımının Trafik Sigortacısına Karşı Uygulanmasına Eleştirel Bir Bakış", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, 2013, C. 9, s. 105-106, s. 75-116.

- Muller Christoph*: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht-Obligationenrecht Allgemeine Bestimmungen- Art. 1-183 OR, 2012.
- Müderrişoğlu Feridun*: Ceza Mahkemesi Kesin Hükümü ile Tesbit Edilen Kusur Derecesi Hukuk Hakimini Bağlarmı?, Adalet Dergisi, Y.64 Şubat Mart 1973, S. 2-3, s. 108-124.
- Oftinger Karl/Stark Emil W.*: Schweizerisches Haftpflichtrecht- Band I: Allgemeiner Teil, 1995.
- Oğuzman M. Kemal/Öz M. Turgut*: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, İstanbul 2013.
- Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet*: Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013.
- Savaş Fatma Burcu*: Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı, TBB Dergisi, S. 74, 2008, s. 121-148.
- Selçuk Rıza Nurettin*: "Ceza Kararlarının Hukuk Hâkimine Etkisi", Ankara Barosu Dergisi, 1975/5, s. 718-725.
- Suntekin Fatih*: Haksız Fiilin Cezayı Müstelzim Olması Halinde Tatbik Edilecek Zamanaşımı,
- Tandoğan Haluk*: Türk Mesuliyet Hukuku, İstanbul 2010.
- Tekinay S. Sulhi/Akman Sermet/Burcuoğlu Haluk/Altop Atilla*: Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- Tuğsavul Muhsin*: Borçlar K. 53'üncü Maddesi Üzerinde Bir İnceleme, Adalet Dergisi, Yıl 37 Eylül 1946, S. 9, s. 946-954.
- Tuncer Sıtkı*: Haksız Fiilde Ceza Müruruzamanı, Adalet Dergisi, Aralık 1953, Y. 44 S. 12, s. 1423-1429.
- Tunçomağ Kenan*: Türk Borçlar Hukuku, Cilt I, Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul 1976.
- Tutumlu Mehmet Akif*: Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması, İstanbul 1991.
- Uygur Turgut*: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi Cilt 1 Madde 1-236, Ankara 2012 (Borçlar Kanunu Şerhi).
- Uygur Turgut*: Açıklamalı İçtihatlı Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Madde 51-108 Cilt 3, Ankara 2003.
- Vito Robert*: Schweizerisches Haftpflichtrecht, 2002.

- Von Tuhr Andreas*: Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı C. 1-2 (Çev. Cevat Edege) Ankara 1983.
- Werro Franz*: Commentaire Rommand Code des obligations I Art. 1-529 CO Commentaire (Thévenoz-Werro Editeurs), 2. Édition, Bale 2012.
- Werro Franz*: La responsabilité civile, Berne 2005.
- Yaşar Halis*: Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Hâkimini Etkileyip Etkilememesi Meselesinin Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlaline Varan Boyutu (Bir Yargıtay Kararının Düşündürdükleri), TBB Dergisi 2013 (109), s. 451-464.
- Yazar Muammer*: Ceza Hukuku ile Medeni Hukuk Arasındaki İlişki, Yargıtay Dergisi, Temmuz 1986, C. XII, S. 3, s. 246-255.